

УДК 821.162.1Шульц.09:7

МАТОРИНА Наталія – кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри полоністики і перекладу факультету філології та журналістики, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, Луцьк, 43025, Україна (n.m.matorina@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6012-5663>

Scopus-Author ID: 57290990800

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.7>

Бібліографічний опис статті: Маторіна, Н. (2023). Український складник на мистецько-національній візитівці Бруно Шульца. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 54, 60–68, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.7>

УКРАЇНСЬКИЙ СКЛАДНИК НА МИСТЕЦЬКО-НАЦІОНАЛЬНІЙ ВІЗИТІВЦІ БРУНО ШУЛЬЦА

Анотація. Шульцівська просопобіографія дотепер не має єдиного вирішення багатьох дискусійних питань, починаючи від визначення мистецько-національної чи професійної належності Бруно Шульца, його участі в гетерогенному суспільстві Дрогобича, (не)виходу поза межі родинної релігійності митця до (не)впливів чи (не)участі в т. зв. географічно-культурному (і не лише) пограниччі. Проблемним є й питання щодо українськості Бруно Шульца. У статті презентовано аргументований наратив про (не)українськість Бруно Шульца: укладено перелік критеріїв щодо визначення українськості / неукраїнськості митця; упорядковано факти з життєпису на підтвердження українськості Бруно Шульца; схарактеризовано його присутність у сучасному українському часопросторі; оприлюднено авторську позицію щодо стосунків між членами бінарної опозиції Бруно Шульц ↔ українськість. Авторка впевнена, що кожен конкретний випадок потрібно досліджувати з залученням індивідуально-диференційного підходу, тим паче в багатомовному й культурно-різноманітному українському суспільстві, зокрема на галицьких теренах, представником яких є світового рівня польський митець єврейського походження з українського міста Дрогобича Бруно Шульц. Актуальність дослідження полягає насамперед у формуванні засад української рецепції творчості Бруно Шульца і в сприянні подальшому зацікавленню словесною творчістю митця в Україні й українцями. У жодному разі не заперечуючи польської, єврейської чи німецької тощо «присутності», авторка аргументує думку про наявність також українського складника, тобто українськості Шульца. Творчість Бруно Шульца відома в Україні, вона живе й активно шириться українськими теренами. Упевнені, що й запропонована наукова розвідка, і продовження досліджень в окресленому напрямі сприятимуть віднайденню позитивної відповіді на озвучене запитання.

Ключові слова: автобіографічний дискурс, рецепція творчості, Бруно Шульц, український культурний контекст, польськомовний письменник України.

MATORINA Natalia – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Doctoral Applicant at the Department of Polonistics and Translation of the Faculty of Philology and Journalism, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13, Voli ave., Lutsk, 43025, Ukraine (n.m.matorina@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6012-5663>

Scopus-Author ID: 57290990800

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.7>

To cite this article: Matorina, N. (2023). Ukrainskyi skladnyk na mystetsko-natsionalni vyzytivtsi Bruno Shultsa [Ukrainian component on the artistic and national visiting card of Bruno Schulz]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho*

universytetu imeni Ivana Franka. Serii "Filolohiia" – Problems of Humanities. "Philology" Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 54, 60–68, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.7> [in Ukrainian].

UKRAINIAN COMPONENT ON THE ARTISTIC AND NATIONAL VISITING CARD OF BRUNO SCHULZ

Summary. *Modern prosobiography of Schulz does not still have a single solution to many debatable issues, ranging from determining the artistic, national, or professional affiliation of Bruno Schulz, his participation in the heterogeneous society of Drohobych, (not) going beyond the artist's family religiosity to (not) influences, etc. the so-called geographically cultural (and not only) borderlands. The issue of Bruno Schulz's Ukrainianness also remains problematic. The article presents a reasoned narrative about the (non-) Ukrainianness of Bruno Schulz: a list of criteria for determining in a certain way the Ukrainianness / non-Ukrainianness of the artist is concluded; the facts from the biography are organized to confirm the Ukrainianness of Bruno Schulz; his presence in the modern Ukrainian space of time is characterized; the author's position on the relationship between members of the binary opposition Bruno Schulz ↔ Ukrainianness has been made public. The author is confident that each specific case should be resolved through an individual and differential approach, especially in a multilingual and culturally diverse Ukrainian society, in particular in the Galician territories, whose representative is the world-class Polish artist of Jewish origin from the Ukrainian town of Drohobych Bruno Schulz. The relevance of the study lies primarily in the formation of the Ukrainian reception of Bruno Schulz's creative work in a certain way and in further promoting the revival of interest in the artist's verbal creativity in Ukraine and by Ukrainians. By no means denying the Polish, Jewish, German, etc. "presence", the author is also sure of the presence of a Ukrainian component, that is, Schulz's Ukrainianness. So, the creative work of Bruno Schulz is known in Ukraine, it lives and is actively spreading on the Ukrainian territory. The author is sure that both the proposed scientific investigation and the continuation of research in the outlined direction will contribute to a positive answer to the voiced issue.*

Key words: *autobiographical discourse, reception of creative work, Bruno Schulz, Ukrainian cultural context, Polish-speaking writer of Ukraine.*

... народний український настрій
... не міг не вплинути на творчість дрогобицького єврея,
що писав польською мовою,
але нашого земляка, сина української землі Бруно Шульца.

Юрко Покальчук¹

«Неврятований» Бруно Єжи Фіцовського
стає незаперечним джерелом «врятованості»
Бруно Шульца в Україні та його родинному місті.

Віра Меньок²

Бруно Шульц «уже присутній»
в українському культурному контексті.

Нині йдеться про те, щоб цю його присутність посилювати
і примножувати, бо Шульц нам дуже потрібен».

Юрій Андрухович³

¹ Покальчук Ю. Бруно Шульц у світлі різних культур. *Бруно Шульц і культура Пограниччя*: матеріали двох перших едіцій Міжнародного Фестивалю Бруно Шульца в Дрогобичі / Польський Інститут у Києві, Полоністичний науково-інформаційний центр ім. Ігоря Менька ДДПУ ім. Івана Франка; наук. ред. В. Меньок. Дрогобич : Коло, 2007. С. 329.

² Меньок В. «Неврятований» Бруно в українському часопросторі. *Сучасна рецепція творчості Бруно Шульца*. Наукові матеріали III Міжнародного Фестивалю Бруно Шульца у Дрогобичі / Полоністичний науково-інформаційний центр ім. Ігоря Менька ДДПУ ім. Івана Франка, Т-во «Фестиваль Бруно Шульца» у Любліні; за ред. Віри Меньок. Дрогобич : Коло, 2009. С. 264.

³ Гольберг Л. Юрій Андрухович: «Космополітизм – це здатність людини сприймати чуже як рідне. Тобто це відкритість». *Майдан. Дрогобицька інтернет-газета*. 12.12.2011. URL : <http://surl.li/kmvja>.

Постановка проблеми. Доля і творчість Бруно Шульца, усесвітньо знаного галицького митця єврейського родоходу першої половини ХХ ст. з українського міста Дрогобича, який писав прозові твори польською та німецькою мовами, оприявлюють виклики, які постали перед українською гуманітаристикою загалом й історією української літератури зокрема. Усе частіше можна почути запитання про належність Бруно Шульца до національної літератури – якої? єврейської? польської? німецької? української? Чи загалом галицької, якщо така існує? Питання лунають і від відомих шульцологів, і від пересічних пошанувачів чи читачів Бруно Шульца під час лекцій про життєпис і творчу спадщину митця, на заняттях з історії зарубіжної літератури в закладах вищої освіти, на присвячених Бруно Шульцу уроках у закладах загальної середньої освіти тощо. І хоч у науково-дослідницькій і науково-популярній літературі, матеріалах публіцистичного чи популяризаторського спрямування найпоширенішим є твердження про належність митця водночас до трьох (рідше – чотирьох) національних культур – єврейської, польської, української (і німецької), українськість Бруно Шульца – найбільш дискусійне питання. Проблему можна сформулювати, скориставшись запитанням Леоніда Гольберга, яке він адресував під час чергового інтерв'ю Юрію Андруховичу: «<...> наскільки можемо нині говорити про входження митця в контекст української культури?» (Гольберг, 2011).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інформацію про мистецько-національну ідентифікацію Бруно Шульца (чи то стислу, чи докладну, фактуально підтверджену) виявляємо практично в кожній присвяченій митцю розвідці вітчизняних і зарубіжних дослідників. Проблему українськості Бруно Шульца та його місця в українському культурно-мистецькому просторі частіше побіжно, рідше – ґрунтовніше студіювали і студіюють Юрій Андрухович (Ткачик, 2021), Леонід Гольберг (Гольберг, 2011), Сергій Грабовський (Грабовський, 2007), Наталя Гузевата (Гузевата, 2013), Ірина Колодійчик (Колодійчик, 2010), Віра Меньок (Меньок, 2009), Євген Нахлік (Нахлік, 2022), Андрій Павлишин (Павлишин, 2021), Юрко Прохасько (Прохасько, 2023), Наталя Ткачик (Ткачик, 2021), Галина

Чоп (Чоп, 2011), Григорій Чопік (Чопік, 2004) та ін. Саме праці цих та інших відомих авторів сприяють поєднанню особистості, життєпису і творчості Бруно Шульца з українським літературним (і не лише) оточенням, але, як нам відомо, ґрунтовної розвідки щодо окресленої проблеми у світовому шульцознавстві, зокрема й українському, дотепер немає, що підтверджує потребу її опрацювання. **Актуальність дослідження** полягає у формуванні української рецепції творчості Бруно Шульца і в стимулюванні зацікавлення словесною (і не лише) творчістю митця світового рівня в Україні й українцями.

Об'єкт дослідження наукової розвідки – постать всесвітньовідомого митця, представника галицького літературного пограниччя Бруно Шульца, а **предмет** – питання «Чи є Бруно Шульц українським митцем?».

Метою статті є створення й презентація аргументованого наративу про (не)українськість Бруно Шульца. Звичайно, ми не маємо на меті довести перевагу українського впливу, а лише підкреслити наявність українського складника в постаті, життєписі й творчості Бруно Шульца. Досягнення мети передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) укласти перелік критеріїв щодо визначення українськості / неукраїнськості Бруно Шульца; 2) упорядкувати факти просопографічного спрямування на підтвердження українськості Бруно Шульца; 3) схарактеризувати присутність Бруно Шульца в сучасному українському часопросторі; 4) оприлюднити авторський погляд на характер стосунків між членами бінарної опозиції *Бруно Шульц ↔ Україна, українськість*. Специфіка об'єкта дослідження, мета статті зумовили застосування таких **методів**: описового, інтерпретаційного, історико-біографічного, порівняльно-історичного, соціологічного, генетичного, а також елементів психоаналізу й методу літературної антропології.

Виклад матеріалу. Теоретико-методологічне підґрунтя наукової розвідки зумовила дискусія в українському літературному й літературознавчому просторах щодо того, чи обов'язково писати українською мовою, аби тебе вважали українським письменником? За результатами полеміки можна виокремити дві полярні позиції: 1) вітчизняними митцями, на

переконання письменника Тараса Прохаська, видавця й викладача Ростислава Семківа та ін., можна вважати лише тих майстрів слова, хто пише українською, чи тих, за Андрієм Любкою, хто ідентифікує свою належність до української літератури; при цьому Р. Семків, уконкретнюючи свою позицію, акцентує на потребі послуговуватися не одним, а кількома критеріями; 2) на думку ж Сергія Жадана, щоб презентувати Україну сучасною, європейською, відкритою, толерантною, мультикультурною державою, потрібно збирати в українську літературу всі скарби українського спрямування, «при бажанні українською літературою можна вважати все, написане різними мовами в цій країні» [Заноз, 2013; Любка, 2013]. Вочевидь більш слухний і поміркований підхід до розв'язання цього проблемного питання – послуговуватися кількома критеріями, а не одним; істина, на нашу думку, = між полярними позиціями: мовний чинник, безперечно, є важливим, але не єдиним. Кожний конкретний випадок потрібно вирішувати на підставі індивідуально-диференційованого підходу, а стосовно такого багатомовного й культурно різноманітного суспільства, як українське, і поготів, особливо коли йдеться про галицькі терени, представником яких є світового рівня польський митець єврейського походження з українського міста Дрогобича Бруно Шульц.

Зважаємо на такі засадничі посили: для української культурної свідомості постать Бруно Шульца співвідносна з проблемою адресата літератури та форматування певного канону й актуалізує концепт етнічної чи політичної нації. Згадаймо, що етнічні нації, засновані на грецькій моделі «права крові», є націями одномовними. Історики аргументовано довели, що етнічна українська нація існувала переважно в ХІХ ст. і що її провідною цінністю була мова. Тож для етнічної української нації актуальною була історія українського письменства та просопобіографічні наративи українських митців. Політичні нації послуговуються римською традицією «права території» (громадянами ставали за умови регулярної сплати податків і лояльності до держави). Після двох Світових воєн ХХ ст. українська нація стала нацією політичною, а основною її спільною цінністю – територія,

локус міста. Сьогодні, коли наша держава опинилася в надзвичайно скрутній ситуації через збройну агресію РФ, а на порядку денному домінує питання «Бути чи не бути?», очевидною стає потреба об'єднання двох окреслених підходів, а як наслідок – незмінність орієнтації на єдність мовно-територіальну.

Зібрані факти щодо визначення (не) українськості Бруно Шульца розподіляємо поміж трьома групами:

1. Бруно Шульц не є українським митцем, його спадщина в жодний спосіб не пов'язана з українським культурно-мистецьким загалом (хіба лише територіально – за місцем народження, проживання й трагічної загибелі), українськість у прозі відомого майстра слова практично не простежується, тож немає жодних підстав «вписувати польськомовного дрогобицького єврея ... у поле української культури» (Ткачик, 2021).

2. Бруно Шульц – український митець: «Шульц своїм походженням – бодай територіально – український письменник, ... те загадкове місто, вулицями якого він прогулювався зі своїми героями, – Дрогобич» (Портников, 2001). Окрема група дослідників представляє Шульца-дрогобичанина чи Шульца-галичанина, підкреслюючи тим самим українсько-шульцівський чи галицько-шульцівський складник постаті та спадщини митця: *галицький письменник, видатний галичанин, дрогобицький вигадник, дрогобицький маестро, великий дрогобичанин, дрогобицький геній, геніальний дрогобичанин, дрогобицький мрійник* (Портников, 2001; Свенх, 2007; Павлишин, 2021 та ін.).

3. Бруно Шульц має багатокомпонентну мистецько-національну візитівку, одним зі складників якої є український: «Бруно Шульц як мистецький феномен належить трьом народам – польському, єврейському та українському. Етнічний єврей, він обезсмертив себе в літературних текстах, написаних польською мовою, і в них, а також у малярських творах обезсмертив не лише свій родинний, а й загалом містечковий світ Дрогобича. Це також наш вітчизняний митець, який творив в Україні й, зокрема, для України» (Нахлік, 2022).

Трапляються розвідки, автори яких, презентуючи погляди прихильників неукраїнськості Бруно Шульца, обов'язково

«протистоять» цій позиції, наводять аргументи на користь ґрунтовних шульцівсько-українських зв'язків, як-от: «Бруно Шульца дуже мало досі знають в Україні. І все ж таки, мабуть, у більшості він асоціюється з якимсь іноземним, далеким від України митцем... А це не так!» (Грабовський, 2007); якщо йдеться про Бруно Шульца, то «... українці та українська культура тут узагалі ні до чого. Поза тим фактом, що містичне містечко, описане в його творах, у період міжвоєнтя вважалося польськими східними кресами й входило до Другої Речі Посполитої, тепер перебуває на території України», але у випадку з Бруно Шульцом це містечко – не просто місце народження, а яскравий образ його творів: саме Шульц спровокував те, що туди здійснюють паломництво сотні європейців, аби фізично побувати в місті з літературних творів і відчутти описану там атмосферу (Колодійчик, 2010). Деякі дослідники, констатуючи деяку байдужість держави й певного кола українства до постаті й спадщини Бруно Шульца, не втрачають віри в суттєве поліпшення ситуації: «А для нас [тобто українців – Н. М.]? Для нас Бруно Шульц – просто якийсь єврей, який малював щось незрозуміле і, до того ж, писав польською мовою...» (Портников, 2001). Сказано ще 2001 р. На щастя, автор продовжує: «Можливо, ми виявимося здатними усвідомити Україну як багатокультурну державу, як місце, де зустрічались народи і виникали справжні феномени культурного співіснування» (Портников, 2001). Справді, ситуація сьогодні змінюється на краще, спостерігаємо нові й нові позитивні зміни в українському шульцівському дискурсі різновекторного спрямування (літературному, образотворчому, освітянському тощо) – «Шульц повертається в Україну», можливо, для палких прихильників Бруно Шульца не так швидко, як хотілося б, але позитивні зміни дуже помітні. Ю. Андрухович погоджується з тим, що, з одного боку, українського в творчості Шульца начебто й небагато, але митець, поза сумнівом, є елементом комплексу української культури, хоч б завдяки тому, що українці успадкували малу батьківщину Шульца, яка є частиною України, тому саме на українців «лягає серйозна відповідальність за Шульца і його спадщину» (Ткачик, 2021).

Пропонуємо авторське розв'язання проблеми про спосіб організації, розбудови й роз-

витку взаємовпливів і співвідношень членів бінарної опозиції *Бруно Шульц ↔ Україна*, *Бруно Шульц ↔ українськість*. Послугуємося комплексом критеріїв, як-от: мовний; самоідентифікація митця, бажання письменника бути часткою, елементом національної літератури; вклад у розвиток національної культури й вагомість цього вкладу для внутрішнього й зовнішнього статусу української літератури (література може розповісти світові, зокрема й самим українцям, про Україну); тематика творів і реалій; родовід майстра слова (походження) та його місце народження; важливим є також ставлення до цього питання самих читачів тощо.

Перше, що пов'язує Шульца з Україною, – це Галичина як українські пограничні терени і його рідне місто Дрогобич. Одним із найважливіших аргументів на користь українськості Бруно Шульца є стосунки між Бруно Шульцом і Галичиною: по-перше, Бруно Шульц – галицький митець; із цим погоджуються майже всі дослідники й пошанувачі постаті та творчості митця, принаймні нам невідомі інші погляди, хоч визначення «галицький письменник», як слушно зауважив польський шульцолог Єжи Свенх, є настільки очевидним, наскільки й проблематичним (Свенх, 2007, с. 142); по-друге, галицькість – це все ж таки більшою мірою українськість, хоч і з її оригінальністю, інакшістю, непересічністю, своєрідністю тощо, але українськість, тобто Бруно Шульц і українськість – взаємопов'язані поняття. Дослідженню проблеми взаємозв'язків і взаємовпливів видатного польськомовного письменника першої половини ХХ ст. Бруно Шульца й Галичини як найвідомішого українського прикордонного терену присвячено цикл публікацій Н. Маторіної, у яких авторка висновує, що вочевидь існують, репрезентуються як багаторівневі, різноаспектні, неповторні, оригінальні й сприймаються в певний спосіб залежними одне від одного: розмаїту спадщину Бруно Шульца можна сприймати як наслідок впливу реальної історії галицького регіону й, навпаки, шульцівський дискурс – як джерело інформації та знань про Галичину (Маторіна, 2023). «Домашня Галичина Шульца, з її людьми, атмосферою, звичаями належить до його найбільш приватних „історій”», яка «триває без кінця, при-

ховується за подіями – помітна то більше, то менше, змінюючи галицьку дійсність на міт Дитинства» (Покальчук, 2007, с. 145).

Наступний критерій – це місце народження, проживання, смерті. Життя Бруно Шульца почалося в сьгоднішній Україні, там воно і скінчилося. Народився митець у галицькому Дрогобичі, рідко коли покидав рідне місто, там же 19 листопада 1942 р. був убитий есесівцями майже на межі єврейського гетто.

Наступний український акцент – це тематика шульцівських творів та реалій. Дехто з дослідників-шульцознавців закидають Шульцу відсутність у його творчості українських тем, проблем, мотивів тощо, але цей закид не є справедливим. У прозових творах Бруно Шульца йдеться, хоч частіше й опосередковано, але про історію Галичини – українського проєкту: про «українське» архаїчне, автентичне, про українські контакти з іншими культурами, іншими цивілізаціями тощо.

Більш плідним підходом до вивчення взаємин Бруно Шульца з Україною є дослідження того, як Шульц та його твори проклали шлях до українського читача, а також зміни у ставленні до митця українського читацького загалу. Як відомо, у повоєнній – після Другої світової війни – Україні постать Бруно Шульца і його творчість були під суворою забороною, але жорстка цензура не змогла витримати «шульцівського наступу»: Шульца читали спочатку мовою оригіналу, польською, яку українці, принаймні пограничних українських теренів, на той час знали дуже добре, а польські видання офіційно поступали до українських книгарень завдяки книжковій мережі літератури соціалістичного табору «Дружба». Потім з'являються українські переклади, які поширювали серед охочих познайомитися з творчістю Бруно Шульца спочатку в діаспорі, далі завдяки самвидаву, а також публікаціям у багатьох часописах тощо. На сьогодні український шульцівський перекладацький дискурс має повний комплект перекладів усіх прозових творів Бруно Шульца (оповідання, епістолярій, літературно-критичні нариси), а також потужний комплект перекладів матеріалів про Бруно Шульца.

Свідченням значної затребуваності Шульца і його спадщини в українському культурно-мистецькому просторі є той факт, що

з'являються нові й нові переклади прозових творів Бруно Шульца українською, переклади досконалі, здійснені багатою українською мовою. Це, безперечно, є цінним внеском у розвиток українськомовного дискурсу. За нашими підрахунками, потужний колектив перекладачів шульцівських прозових творів українською мовою налічує нині 17 фахівців, деякі з них перекладені кілька разів, зокрема «Птахи», «Цинамонові крамниці» чи «Санаторій під Клепсидрою» мають по 6 перекладів; «Серпень», «Ошаління», «Манекени», «Німрод», «Пан», «Пан Кароль», «Вулиця Крокодилів», «Таргани», «Віхола», «Ніч великого сезону»; «Весна» – по 5; «Трактат про манекенів, або Ще одна Книга Буття», «Трактат про манекенів. Продовження», «Трактат про манекенів. Завершення» – по 3 тощо. Як бачимо, шульцівські оповідання можуть бути перекладені українською безліч разів, і кожен із подальших перекладів суттєво відрізняється від попереднього. Вочевидь українськомовну шульціану й далі будуть поповнювати нові переклади, а шульцівську українську спільноту (і не лише) – нові пошанувальники творчості митця світового рівня. Отже, з одного боку, маємо ґрунтовне фактуальне підтвердження росту зацікавленості спадщиною митця в Україні, а з іншого – *бруношульцманія* сприймається вагомим внеском у розвиток сучасної української культури загалом, шульцівського літературно-перекладацького дискурсу зокрема.

Поступово Бруно Шульц посідає почесне місце й на українських освітянських теренах: раніше він прийшов до закладів вищої освіти, зокрема життєпис і творчу спадщину митця вивчають у вишівських курсах з історії зарубіжної літератури здобувачі ОП «Польська мова та література», охочі – у межах курсів з історії польської літератури як вибіркових дисциплін чи дисциплін широкого вибору тощо. Нині з творчістю митця почали знайомити й у закладах загальної середньої освіти на уроках зарубіжної літератури у профільних класах і стандартного рівня (Куцінко, 2019; Гусева, 2021). Отже, слова Юрія Андруховича, узяті епіграфом до наукової розвідки, виявилися пророчими і слухними: так, Шульц потрібен Україні, а цей висновок у певний спосіб підтверджує українськість

(хай і особливу – усе шульцівське є особливим, незвичним, оригінальним, незвичайним) Бруно Шульца.

Вагу Бруно Шульца в українській літературній системі підтверджує й той факт, що митець – прямо чи опосередковано – часто є об'єктом дослідження: його згадують у новелістиці, есеїстиці, під час дискусій про сучасну українську літературу тощо. Його твори привертають увагу письменників, режисерів, музикантів, театральних колективів, інших митців. Непересічним внеском у розвиток національної української (а також і світової) культури є Шульцівський фестиваль, на який приїжджають перекладачі, знані шульцознавці й шульцологи-початківці з усього світу. Тут, на українських теренах, в українському Дрогобичі, також Львові, Трускавці, Бориславі, Франківську тощо щодвароки, починаючи від 2004, відбуваються події, так чи так пов'язані з Бруно Шульцом. Завдяки Шульцфесту про український Дрогобич сьогодні знають у всьому світі.

До меш значущих можна віднести критерії стосовно походження, мови творів і самоідентифікації митця, але й у цих питаннях трапляються точки перетину чи дотику між Бруно Шульцом і українськістю, як-от: за походженням – галицький єврей з полонізованої єврейської родини (галицькість, як зазначалося вище, це в певний спосіб українськість); за самоідентифікацією – синтезуючи польську і єврейську ідентичності, Бруно Шульц репрезентував себе поляком і польським письменни-

ком, водночас любив рідний український Дрогобич, прославив його в усьому світі; мовний критерій – з родиною спілкувався переважно польською мовою; вільно володів німецькою; із дрогобичанами спілкувався як українською, так і їдиш; значну частину прозових творів написав польською мовою, частина оповідок написана німецькою.

Висновки. Отже, у жодному разі не заперечуючи польську, єврейську чи німецьку тощо «присутність» у життєписі та творчості Бруно Шульца, ми упевнені також і в наявності українського складника в постаті й творчій спадщині митця світового рівня Бруно Шульца, тобто його українськості. Бруно Шульц – це «пагін, привитий до могутнього стовбура української культури» (Чоп, 2011). Бруно Шульц – це наша українська різноманітна культура, глибоко вкорінена у світовий контекст; це наша українська пам'ять, це наше минуле, теперішнє й майбутнє, за яке варто боротися, яким треба пишатися і яке потрібно зберегти для нащадків. Безперечно, контекст Бруно Шульца наближує Україну до європейської та світової культури, «проте чи зуміють українці гідно використати це на власну користь?» (Колодійчик, 2010). Маємо надію, що зуміють: творчість Бруно Шульца відома в Україні, вона живе й активно шириться українськими теренами. Упевнені, що й запропонована наукова розвідка, і продовження досліджень в окресленому напрямі посприяють пошукові позитивної відповіді на озвучене запитання.

ЛІТЕРАТУРА

- Гольберг Л.** Юрій Андрухович: «Космополітизм – це здатність людини сприймати чуже як рідне. Тобто це відкритість». *Майдан. Дрогобицька інтернет-газета*. 12.12.2011. URL : <http://surl.li/kmvja>.
- Грабовський С.** Бруно Шульц. *Радіо Свобода*. 11 липня 2007. URL: <http://surl.li/jwddx>.
- Гузевата Н.** Чи складно перекладати Бруно Шульца українською. *Київські полоністичні студії*. Т. XXII. Київ, 2013. С. 202–206.
- Гусєва О. В.** Урок позакласного читання (11 профільний клас гімназії). Бруно Шульц (у перекладі Юрія Андруховича). (Не)автобіографічне оповідання «Цинамонові крамниці». Образ головного героя Юзьки. Реальність, мрія, міфологічність у сюжеті оповідання. *Всеосвіта*. 24.05.2021. URL: <http://surl.li/gvtvh>.
- Заноз Н.** Українським письменником може бути лише той, хто пише українською? Українська правда. Життя. 20 серпня 2013. URL: <http://surl.li/jpzgc>
- Колодійчик І.** Український Бруно. *Український тиждень*. 11 червня 2010 р. URL: <http://surl.li/jpnej>.
- Куцінко О. Г.** Урок 60. ЛК. Бруно Шульц. «Птахи», «Цинамонові крамниці». *Куцінко О. Г. Усі уроки зарубіжної літератури. Профільний рівень + рівень стандарту. 11 клас. II семестр*. Харків : Основа, 2019. С. 62–67.
- Любка А.** І чужого не цурайтесь? *Zbrucz*. 30.07.2013. URL: <http://surl.li/ksgma>.

- Маторіна Н.** До поняття «феномен взаємозв'язків і взаємовпливів між Бруно Шульцом і Галичиною». *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 53. С. 121–129.
- Меньок В.** «Неврятований» Бруно в українському часопросторі. *Сучасна рецепція творчості Бруно Шульца*. Наукові матеріали III Міжнародного Фестивалю Бруно Шульца у Дрогобичі. Дрогобич : Коло, 2009. С. 261–264.
- Нахлік Є.** Бруно Шульц – незвичайний і впізнаваний. *Zbrucz*. 14.07.2022. URL: <http://surl.li/jrudq>.
- Павлишин А.** «Нам і далі загрожує вічність». Київ : Дух і Літера, 2021. Вид. 2-ге. 352 с.
- Покальчук Ю.** Бруно Шульц у світлі різних культур. *Бруно Шульц і культура Пограниччя* : матеріали двох перших едіцій Міжнародного Фестивалю Бруно Шульца в Дрогобичі / Польський Інститут у Києві, Полоністичний науково-інформаційний центр ім. Ігоря Менька ДДПУ ім. Івана Франка; наук. ред. В. Меньок. Дрогобич : Коло, 2007. С. 329–330.
- Портников В.** Червень, Шульц. *Дзеркало тижня*. 22 червня 2001. URL: <http://surl.li/jrqdv>.
- Прохасько Ю.** Під верхніми верствами. *Український зріз*. 16 лютого 2023 р. URL: <http://surl.li/jrvja>.
- Свенх Є.** Шульц – галицький письменник. *Бруно Шульц і культура Пограниччя* : матер. двох перших едіцій Міжнар. Фестивалю Бруно Шульца в Дрогобичі / [наук. ред. В. Меньок]; Польський ін-т у Києві, Полон. наук.-інформ. центр ім. І. Менька, ДДПУ ім. І. Франка. Дрогобич : Коло, 2007. С. 142–145.
- Ткачик Н.** Юрій Андрухович : Я б тримався від Шульца подалі. *Нова Польща*. 21 травня 2021. URL: <http://surl.li/izeqs>.
- Чоп Г.** Бруно Шульц – пагін, привитий до могутнього стовбура української культури. *Новий Погляд*. 24.06.11. URL: <http://surl.li/kmxkn>.
- Чопік Г.** Бруно Шульц : Українське різночитання. *Шульц Б. Цинамонові крамниці. Санаторій під клеписдрою*. Львів : Форум видавців, 2004. С. 7–8.

REFERENCES

- Chop, H.** (2011). Bruno Shults – pahin, pryvytyi do mohutnoho stovbura ukrainskoi kultury [Bruno Schulz – a sprout grafted onto the mighty trunk of Ukrainian culture]. *Novyi Pohliad – New View*. Retrieved from <http://surl.li/kmxkn> [in Ukrainian].
- Chopik, H.** (2004). Bruno Shults: Ukrainske riznochyttannia [Bruno Shultz: Ukrainian Variety Reading]. In B. Shults, *Tsynamonovi kramnytsi. Sanatorii pid klepsydroiu – Cinnamon Shops. Sanatorium Under the Sign of the Hourglass* (pp. 7–8). Lviv: Forum vydavtsiv [in Ukrainian].
- Golberg, L.** (2011). Yurii Andrukhovych: «Kosmopolityzm – tse zdatnist liudyny sprymaty chuzhe yak ridne. Tobto tse vidkrytist» [Yurii Andrukhovych: «Cosmopolitanism is a person's ability to perceive something foreign as one's own. That is, it is openness»]. *Maidan. Drohobytska internet-hazeta – Maidan. Drohobych online newspaper*. Retrieved from <http://surl.li/kmvja> [in Ukrainian].
- Hrabovskiy, C.** (2007). Bruno Shults [Bruno Schulz]. *Radio Svoboda – Radio Svoboda*. Retrieved from <http://surl.li/jwddx> [in Ukrainian].
- Husieva, O. V.** (2021). Urok pozaklasnoho chytannia (11 profilnyi klas himnazii). Bruno Shults (v perekladі Yuriia Andrukhovycha). (Ne)avtobiografichne opovidannia «Tsynamonovi kramnytsi». Obraz holovnoho heroia Yuzky. Realnist, mriia, mifolohichnist v siuzheti opovidannia [Lesson of extracurricular reading (11th profile class of gymnasium). Bruno Schultz (in translation of Yurii Andrukhovych). (Non-)autobiographical story «Cinnamon Shops». The image of the main character Yuzka. Reality, dream, and mythology in the plot of the story]. *Vseosvita – Alleducation*. Retrieved from <http://surl.li/gvtvh> [in Ukrainian].
- Huzevata, N.** (2013). Chy skladno perekladaty Bruno Shultsa ukrainskoiu [Is it difficult to translate Bruno Schulz into Ukrainian]. *Kyivski polonistychni studii – Kyiv polonistic studios* (Vol. XXII), (pp. 202–206). Kyiv [in Ukrainian].
- Kolodiichyk, I.** (2010). Ukrainskiy Bruno [Ukrainian Bruno]. *Ukrainskyi tyzhden – Ukrainian week*. Retrieved from <http://surl.li/jpnej> [in Ukrainian].
- Kutsinko, O. H.** (2019). Urok 60. LK. Bruno Shults. «Ptakhy», «Tsynamonovi kramnytsi» [Lesson 60. LK. Bruno Schulz. «Birds», «Cinnamon Shops»]. In O. H. Kutsinko, *Usi uroky zarubizhnoi literatury. Profilnyi riven + riven standartu. 11 klas. II semestr – All lessons of Foreign Literature. Profile level + standard level. Grade 11. II semester*. Kharkiv : Osнова. Retrieved from <http://surl.li/kswfa> [in Ukrainian].

- Liubka, A.** (2013). I chuzhoho ne tsuraites? [And don't shy away from strangers]. *Zbrucz*. Retrieved from <http://surl.li/ksgma> [in Ukrainian].
- Matorina, N.** (2023). Do poniattia «fenomen vzaiemozv'iazkiv i vzaiemovplyviv mizh Bruno Shultsom i Halychynoiu» [On the phenomenon of interrelations and interactions between Bruno Schulz and Galicia]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. «Philology» Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University* (Issue 53), (pp. 121–129). Drohobych : Vydavnychi dim «Helvetyka» [in Ukrainian].
- Menok, V.** (2009). «Nevriatovanyi» Bruno v ukrainskomu chasoprostori [«Unsaved» Bruno in Ukrainian time-space]. *Suchasna retseptsiia tvorchosti Bruno Shultsa. Naukovi materialy III Mizhnarodnoho Festyvaliu Bruno Shultsa u Drohobychi – Modern reception of Bruno Schulz's creative work. Scientific materials of the III International Bruno Schulz Festival in Drohobych* (pp. 261–264). Drohobych : Kolo [in Ukrainian].
- Nakhlik, Ye.** (2022). Bruno Shults – nezvychny i vpiznavanyi [Bruno Schulz – unusual and recognizable]. *Zbrucz*. Retrieved from <http://surl.li/jrudq> [in Ukrainian].
- Pavlyshyn, A.** (2021). «Nam i dali zahrozhuie vichnist» [«We are still in danger for eternity»]. Kyiv : Dukh i Litera [in Ukrainian].
- Pokalchuk, Yu.** (2007). Bruno Shults u svitli riznykh kultur [Bruno Schulz in the light of different cultures]. *Bruno Shults i kultura Pohranychchia: materialy dvokh pershykh edytsii Mizhnarodnoho Festyvaliu Bruno Shultsa v Drohobychi – Bruno Schulz and the culture of the Borderlands: materials of the first two editions of the International Bruno Schulz Festival in Drohobych* (pp. 329–330). Drohobych : Kolo [in Ukrainian].
- Portnykov, V.** (2001). Cherven, Shults [June, Shults]. *Dzerkalo tyzhnia – Mirror of the week*. Retrieved from <http://surl.li/jrqdv> [in Ukrainian].
- Prokhasko, Yu.** (2023). Pid verkhnimy verstvamy [Under the upper layers]. *Ukrainskyi zriz – Ukrainian cut*. Retrieved from <http://surl.li/jrvja> [in Ukrainian].
- Svienkh, Ye.** (2007). Shults – halytskyi pysmennyk [Shultz – a Galician writer]. *Bruno Shults i kultura Pohranychchia: mater. dvokh pershykh edytsii Mizhnar. Festyvaliu Bruno Shultsa v Drohobychi – Bruno Schulz and the culture of the Borderlands: materials of the first two editions of the International Bruno Schulz Festival in Drohobych* (pp. 142–145). Drohobych: Kolo [in Ukrainian].
- Tkachyk, N.** (2021). Yurii Andrukhovych: Ya b trymavsia vid Shultsa podali [Yurii Andrukhovych: I would stay away from Schulz]. *Nova Polshcha – New Poland*. Retrieved from <http://surl.li/izeqs> [in Ukrainian].
- Zanoz, N.** (2013). Ukrainskym pysmennykom mozhe buty lyshe toi, khto pyshe ukrainskoiu? [Can only one who writes in Ukrainian be a Ukrainian writer?]. *Ukrainska pravda. Zhyttia – Ukrainian Pravda. Life*. Retrieved from <http://surl.li/jpzgc> [in Ukrainian].